

**Ege Bölgesi koşullarına uygun bazı üzüm çeşitlerinde,
Salkım Güvesi (*Lobesia botrana* Schiff and Den.) (Lep. :
Tortricidae)'nin zararı üzerinde gözlemler**

N. Kacar*

Summary

The observations on European Grape Berry Moth's (*Lobesia botrana* Schiff and Den.) (Lep. : Tortricidae) injury, at some varieties of Grape in Aegean Region of Turkey

This study, has been made at Menemen Agricultural Research Institute and Manisa Viticulture Research Institute of Turkey in 1980-1981, for observing to injury of European Grape berry-moth, to be suitable to the conditions of Aegean Region of Turkey, on some varieties of grape which are Cardinal, Hamburg marble, Muscat Rd. Vignes, Round and Sultana seedless, Razakı, American (Calyx castle) grape and pink gemre.

Giriş

Ege Bölgesinde bağcılık diğer tarımsal faaliyetlerin başında gelmektedir. Özellikle Sultani ve Yuvarlak çekirdeksiz üzüm çeşitleri bölge için en fazla öneme sahiptir. Hatta Manisa ve İzmir illerinde diğer üzüm çeşitlerine çok az rastlanılmaktadır.

İlter (1975)'e göre Ege Bölgesinde 145.000-150.000 ha bağ sahasının % 50-55'inde çekirdeksiz üzüm yetiştirilmekte bunun ise % 90'ı Yuvarlak ve % 10'u Sultani'dir. Gözleme alınan çeşitleri Cardinal, Hamburg Misketi, Muscat Reinedes Vignes, Yuvarlak ve Sultani Çekirdeksiz, Razakı, Amerikan (Çanak-kale üzümü) ve Pembe Gemre oluşturmaktadır. Bu çeşitlerin üretici için

* Bağcılık Araştırma Enstitüsü P.K. 12, Manisa.

olumlu yanı erken ve geç olgunlaşan çeşitler oluşu nedeniyle uzun süre pazara yaş üzüm sürülebilmesidir. Bunun yanında bölge şartlarına uygun, adaptasyon çalışmaları sürdürülen fakat gözlemede yer almayan çeşitler de vardır.

Gözleme alınan bu yedi çeşit ise verimli, bölge şartlarına uygun ve farklı fenolojik gelişmeye sahip olmaları nedeniyle seçilmiştir. Bunların hangilerinin salkım güvesinden zarar görüp görmediğini belirlemek, böylece bu özelliğin bağ tesisinde ve entegre (tamamlayıcı) mücadelede dikkate alınması amaçlanmıştır.

Salkım güvesi, bölge bağlarında en fazla zarara yol açan zararlıların başında yer alır. Larvaları salkımın değişik fenolojik dönemlerinde zarara neden olur. Salkım güvesinin zarar derecesi yıl içersindeki populasyon yoğunluğu ile ilgilidir. Marmara Bölgesinde yıllara göre zarar derecesi % 5-75 oranında değişmektedir (Altay, 1981).

Önçağ (1975) ise Salkım güvesi üzerinde yapmış olduğu çalışma sonucunda Ege Bölgesinde yaygın şekilde görülüp, büyük zarara neden olduğunu belirtmektedir. Tüm bağ alanlarında her yıl periyodik olarak meydana gelen bu zarar sonucu ekonomik yönden önemli derecede yaş üzüm kaybı meydana gelmektedir. Ayrıca sofralık üzüm kalitesini bozmakta, bunun sonucu yaş üzüm tüketimi önemli derecede azalmaktadır. Larvaların yapmış olduğu zarar sonucu hastalık etmenlerine iyi bir ortam hazırlanmakta, çürüme hemen hemen salkımın tümünü kapsamaktadır.

Materyal ve Metod

Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü ve Menemen Bölge Zirai Araştırma Enstitüsünde 20.4.1980 tarihinde gözleme başlanmış, 20.9.1981 tarihinde gözleme son verilmiştir. Salkım güvesinin seçilen bu yedi çeşit üzerindeki zararı, salkımın tomurcuk ve çiçek döneminden başlayarak hasat edilinceye kadar gözlenmiştir. Menemen Bölge Zirai Araştırma Enstitüsü ve Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü koleksiyon bahçelerinde her çeşit için iki sıra ilâçlanmamıştır. Toplam olarak her çeşit için Horozköy'de 20, Menemen'de ise 10 omca gözleme alınmıştır. Her defasında tesadüfen seçilen 5 omcada 10 günde bir gözlem yapılmıştır. Bir salkımda bir tek dane dahi zarar görmüşse bulaşık kabul edilmiştir. Tomurcuk ve çiçek dönemindeki zarar ancak çilkimler ağlarla yumak gibi bağlanmışsa göz önüne alınmıştır. Bir yıl pekmez tuzacı, bir yıl da eşeyssel tuzak kullanılmıştır.

Sonuçlar ve Tartışma

Cetvel 1 incelenecek olursa tomurcuk ve çiçek döneminde en çok zarar Hamburg Misketi, Muscat Reinedes Viğnes ve Razakı'da olmaktadır. Çiçek

Cetvel 1 : Menemen ve Horozköy'de Çeşitlere Göre Bulaşıklık Oranı (%)

	Cardinal		Hamburg		Muscat Rd.Sultani ve				Razakı		Çanakkale		Pembe	
	Hor.	Men.	Hor.	Men.	Hor.	Men.	Hor.	Men.	Hor.	Men.	Hor.	Men.	Hor.	Men.
Çiçek dönemi	0.8	4.8	10	7.7	6.6	—	0.7	0.0	5	0.0	1.3	5.3	0.0	1.5
Çiçekten 10 gün sonra	0.0	0.0	2.2	0.0	0.0	—	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Çiçekten 25 gün sonra	2.4	0.0	5.5	0.0	2.5	—	0.8	0.0	1.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Çiçekten 45 gün sonra	7.3	0.0	36.6	7.7	16.6	—	3.7	1.5	29	3.6	2.6	1.3	31.6	6.6
Çiçekten 60 gün sonra	1.5	0.8	37.7	8.8	17.5	—	3.7	4.4	21.8	3.6	30.6	2.6	23.3	0.0
Olgunluk dönemi	1.5	0.8	37.7	7.7	17.5	—	20	4.4	47.2	3.2	29.3	2.6	21.6	6.0

Hor. : Horozköy.

Men. : Menemen.

döneminden 40-45. güne kadar olan koruk döneminde ise genellikle zararın Hamburg Misketi, Muscat Rd. Vignes, Razakı, Pembe Gemre ve Amerikan (Çanakale üzümü)'de olduğu görülmektedir. Olgunluk döneminde Yuvarlak ve Sultani Çekirdeksiz'de zarar artışı dikkati çekmektedir.

Cardinal'de bütün fenolojik dönemlerde en az zarar olmakta, bunun yanında Hamburg Misketi, Muscat Rd. Vignes ve Razakı'da ise en fazla görülmektedir. Altay (1981)'a göre 1. döl kelebek larvaları bu devrede bir ipeğimsi ağ içerisine almış olduğu bir kaç çiçeği tahrip ettiğinden zararı genellikle çiçek döneminde az olmaktadır. Belirgin olarak en çok zararı 3. dölün larvaları yapmaktadır.

İyriboz (1938) ise dişi kelebeklerin turfanda ve erken çiçek açan çeşitleri tercih ettiğini bildirmektedir.

Pehlivan (1978)'a göre çeşitlerde değişen farklılık nedenini araştırırken, bitki morfolojisi, anatomisi, biyolojisi, bitkinin kimyasal yapısı ve ekolojik faktörleri göz önüne alınmalıdır. Dayanıklılığa etki eden faktörler olarak bunları belirtmektedir.

Horber (1972) ise böcekler barınma, yumurta bırakma, beslenme için du-yargalarıyla çevredeki bitkileri seçip spesifikleşmekte olup, ayrıca farklı büyüme devrelerinde kimyasal madde değişimlerini gayet hassas bir şekilde teşhis yapmaktadırlar. Seçim yaparken, bitkinin dış koruyucu özellikleri, kalınlaşmış epidermis, lifimsi yapı, dikenli yüzey, tüylülük durumu gibi etki eden faktörleri kimyasal faktörlerden ayırmak güçtür.

Bu bilgiler ışığında Cetvel 1 değerlendirilirse sonuç olarak gözleme alınacak çeşitler daha da geniş tutularak zarar görenler ve görmeyenler belirlenip, tercih faktöründen bu şekilde yararlanmalıdır. Ayrıca fenolojiye göre değişen zararı göz önüne alırsak, entegre savaşımında çeşitler de dikkate alınmalıdır.

Özet

Bu çalışma, 1980-1981 yıllarında Manisa Bağcılık Araştırma Enstitüsü ve Menemen Zirai Araştırma Enstitüsünde, Ege Bölgesi koşullarına uygun üzüm çeşitlerinden Cardinal, Hamburg Misketi, Muscat Reinedes Vignes, Yuvarlak ve Sultani çekirdeksiz, Razakı, Amerikan (Çanakale üzümü) ve Pembe Gemre üzerinde salkım güvesi zararını gözlemek amacıyla yapılmıştır. Zarar çeşitlere ve fenolojik gelişmeye göre farklılık göstermiştir.

Teşekkür

Çalışmam esnasında değerli fikirlerinden yararlandığım sayın hocam Doç. Dr. Feyzi ÖNDER'e ve bu konu ile ilgili yardımları olan asistan Yusuf Karsavuran'a ve diğer arkadaşlara teşekkürü bir borç bilirim.

Literatür

- Altay, M. 1981. 1. Bağcılık Simpozyumu Entomoloji Bildirisi. Salkım Güvesi (*Lobesia botrana* Schiff and Den.) (Lep. : Tortricidae)'ne Karşı Tarımsal Savaşta Erken Uyarı İstasyonlarının Çalışma Düzeni. Bölge Zirai Araştırma Enstitüsü Erenköy-İstanbul (Basılmamış).
- Horber, E., 1972. Plant Resistance to Insects. Reprinted from Agricultural science Review, Vol. 10, No. 2. Second Quarterly by cooperative state Research Service. U.S. Department of Agriculture.
- İlter, E. 1975. Çekirdeksiz Üzüm Bağlarında Telli Goble Terbiye Sisteminin Yapılışı ve Bağların Şarjı. *Bitki*, 2 (4) : 411-491.
- İyriboz, N., 1938. Bağ Hastalıkları. T.C. Ziraat Vekâleti Neşriyatı Umumi sayısı: 323 Ziraat Hastalıkları. Sayı: 2, 245 s.
- Önçağ, G., 1975. Ege Bölgesinde Salkım Güvesi (*Lobesia (=Polychrosis)*, *botrana* Schiff and Den.) (Lep. : Tortricidae)'nin Tanınması, Yayılışı, Biyolojisi, Zararı, Doğal Düşmanları ve Kimyasal Savaş İmkânları. T.C. Tarım Bakanlığı, Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müd. yayınları, 68 s.
- Pehlivan, E., 1978. Kültür Bitkilerinin Zararlı Böceklere Karşı Dayanıklılığının Prensipleri. *Türk. Bit. Kor. Derg.*, 2 (1) : 43-54.